

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2009 m. spalio 6 d.*

Byloje C-133/08

dėl *Hoge Raad der Nederlanden* (Nyderlandai) 2008 m. kovo 28 d. Sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2008 m. balandžio 2 d., pagal 1988 m. gruodžio 19 d. Pirmąjį protokolą dėl Europos Bendrijų Teisingumo Teismo jurisdikcijos aiškinti Konvenciją dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą

Intercontainer Interfrigo SC (ICF)

prieš

Balkenende Oosthuizen BV,

MIC Operations BV,

* Proceso kalba: olandų.

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas V. Skouris, kolegijų pirmininkai P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts, A. Ó Caoimh ir J.-C. Bonichot, teisėjai P. Kūris, E. Juhász, G. Arestis, L. Bay Larsen, P. Lindh ir C. Toader (pranešėja),

generalinis advokatas Y. Bot,
kancleris R. Grass,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos C. Wissels ir Y. de Vries,

— Čekijos vyriausybės, atstovaujamos M. Smolek,

— Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos V. Joris ir R. Troosters,

susipažinęs su 2009 m. gegužės 19 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su Konvencija dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės, pateikta pasirašyti Romoje 1980 m. birželio 19 dieną (OL 1980, L 266, p. 1; toliau – konvencija). Šis prašymas susijęs su jos 4 straipsniu dėl taikytinos teisės šalims jos nepasirinkus.

- 2 Minėtas prašymas pateiktas nagrinėjant Belgijoje įsteigtos bendrovės *Intercontainer Interfrigo SC* (toliau – *ICF*) pradėtą ginčą su dviem Nyderlanduose įsteigtomis bendrovėmis *Balkenende Oosthuizen BV* (toliau – *Balkenende*) ir *MIC Operations BV* (toliau – *MIC*), siekiant, kad šioms būtų nurodyta apmokėti sąskaitas, išrašytas remiantis tarp šalių sudaryta frachtavimo sutartimi.

Teisinis pagrindas

3 Konvencijos 4 straipsnyje „Taikytina teisė nesant pasirinkimo“, numatyta:

„1. Jeigu šalys nepasirinko taikytinos teisės pagal 3 straipsnį, taikoma valstybės, su kuria sutartinė prievolė yra labiausiai susijusi, teisė. Nepaisant to, atskirai [galimai atskirti] sutarties daliai, kuri yra labiau susijusi su kita valstybe, išimties tvarka gali būti taikoma tos kitos valstybės teisė.

2. Atsižvelgiant į šio straipsnio 5 dalies nuostatas manoma, kad labiausiai su prievole pagal sutartį yra susijusi ta valstybė, kurios teritorijoje sutarties sudarymo metu yra šalies, turinčios įvykdyti pareigą, labiausiai būdingą tai sutarčiai, įprasta gyvenamoji vieta, arba jei ji yra juridinio asmens teisės turintis ar jų neturintis subjektas, – centrinė administracija. Tačiau jei sutartis yra sudaryta jos šaliai verčiantis verslu ar profesija, ta valstybė yra valstybė, kurioje yra pagrindinė verslo vieta, arba tais atvejais, kai pagal sutarties sąlygas sutartis turi būti vykdoma nepagrindinėje verslo vietoje, – valstybė, kurioje yra ta kita verslo vieta.

3. Nepaisant šio straipsnio 2 dalies nuostatų, jei sutarties dalykas yra [daiktinė] teisė į nekilnojamąjį turtą arba teisė naudoti nekilnojamąjį turtą, manoma, kad ta sutartis yra labiausiai susijusi su valstybe, kurioje tas nekilnojamasis turtas yra.

4. Sutarčiai dėl prekių vežimo šio straipsnio 2 dalyje nustatyta prielaida netaikoma. Tokioje sutartyje, jei valstybė, kurioje sutarties sudarymo metu vežėjas turi pagrindinę verslo vietą, yra ir valstybė, kurioje yra pakrovimo ar iškrovimo arba siuntėjo pagrindinė verslo vieta, manoma, kad sutartis yra labiausiai susijusi būtent su ta valstybe. Taikant

šià straipsnio dalį, frachtavimo vienai jūrų kelionei sutartis ir kitos sutartys, kurių pagrindinis tikslas [dalykas] yra prekių vežimas, laikomos prekių vežimo sutartimis.

5. Šio straipsnio 2 dalis netaikoma, jeigu negalima nustatyti sutarčiai labiausiai būdingos pareigos įvykdymo vietos ir remtis 2, 3, 4 dalyse nustatytais prielaidomis, nes iš bylos aplinkybių matyti, kad sutartis yra labiau susijusi su kita valstybe.“

4 Konvencijos 10 straipsnyje „Taikytinos teisės taikymo sritis“ nurodyta:

„1. Pagal šios konvencijos 3–6 ir 12 straipsnius sutarčiai taikytina teisė pirmiausia yra taikoma:

<...>

d) įvairiems prievolių įvykdymo [pasibaigimo] būdams bei įgyjamajai senačiai ir ieškinio senačiai [senaties ir naikinamiesiems terminams];

<...>“

5 1988 m. gruodžio 19 d. Pirmojo protokolo dėl Europos Bendrijų Teisingumo Teismo jurisdikcijos aiškinti Konvenciją dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės, pateiktą pasirašyti Romoje 1980 m. birželio 19 dieną (OL 1989, L 48, p. 1; toliau – Pirmasis protokolas), 2 straipsnyje numatyta:

„Toliau išvardyti teismai gali prašyti Teisingumo Teismą priimti prejudicinį sprendimą jo nagrinėjamoje byloje iškilusiu ir su 1 straipsnyje minėtų aktų išaiškinimu susijusiu klausimu, jei tas teismas mano, jog tą klausimą būtina išspręsti, kad būtų galima priimti sprendimą:

a) <...>

— Nyderlanduose:

De Hoge Raad,

<...>“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 6 1998 m. rugpjūčio mėn. įgyvendindama prekių vežimo geležinkeliais tarp Amsterdamo (Nyderlandai) ir Frankfurto prie Maino (Vokietija) programą, *ICF* sudarė frachtavimo

sutartį su *Balkenende* ir *MIC*. Šioje sutartyje, be kita ko, buvo numatyta *ICF* pareiga *MIC* tiekti krovinius vagonus ir užtikrinti vežimą geležinkeliais. *MIC*, kuri savo gautą bendrą krovumą išnuomojo tretiesiems asmenims, buvo atsakinga už visą atitinkamų prekių techninę vežimo dalį.

- 7 Šalys nesudarė rašytinės sutarties, tačiau kurį laiką vykdė susitarimus. *ICF* nusiuntė *MIC* rašytinės sutarties projektą, kuriame buvo numatyta sąlyga, kad pasirinkta taikyti teisė yra Belgijos teisė. Nė viena sutarties šalis nepasirašė šio projekto.
- 8 1998 m. lapkričio 27 d. ir 1998 m. gruodžio 22 d. *ICF* nusiuntė *MIC* sąskaitas, kuriose nurodytos 107 512,50 eurų ir 67 100 eurų sumos. Pirmosios sumos *MIC* nesumokėjo, bet sumokėjo antrąją.
- 9 Apie būtinybę apmokėti 1998 m. lapkričio 27 d. sąskaitą *ICF* pirmą kartą priminė *Balkenende* ir *MIC* 2001 m. rugsėjo 7 dieną.
- 10 2002 m. gruodžio 24 d. *ICF* pateikė ieškinį Harlemono apylinkės teisme (*Rechtbank te Haarlem*, Nyderlandai) prašydama priteisti iš *Balkenende* ir *MIC* šioje sąskaitoje nurodytą sumą bei pridėtinės vertės mokesťį, iš viso 119 255 eurų sumą.
- 11 Kaip matyti iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą, *Balkenende* ir *MIC* rėmėsi pagrindinėje byloje keliamo reikalavimo senatimi, teigdamos, kad pagal sutarčias, kurių jos sudariusios su *ICF*, taikomą teisę, šiuo atveju Nyderlandų teisę, šis reikalavimas negali būti reiškiamas dėl senaties.

- 12 Atvirksčiai, *ICF* manymu, šis reikalavimas gali būti reiškiamas, nes pagal Belgijos teisę, kuri yra sutarčiai taikytina teisė, nurodytas reikalavimo senaties terminas nėra pasibaigęs. Šiuo atžvilgiu *ICF* nurodė, jog atsižvelgiant į tai, kad pagrindinėje byloje aptariama sutartis nėra vežimo sutartis, taikytina teisė turi būti nustatyta remiantis ne konvencijos 4 straipsnio 4 dalimi, o šio 4 straipsnio 2 dalimi, pagal kurią sutarčiai taikytina teisė yra valstybės, kurioje yra pagrindinė *ICF* buveinė, teisė.
- 13 Harlemo apylinkės teismas patenkino *Balkenende* ir *MIC* prieštaravimą, susijusį su senaties terminu. Taikydamas Nyderlandų teisę šis teismas nusprendė, kad suėjo *ICF* nurodytos teisės reikalauti apmokėti sąskaitą senaties terminas, ir pripažino jos prašymą nepriimtiniu. Amsterdamo apeliacinis teismas (*Gerechtshof te Amsterdam, Nyderlandai*) patvirtino šį sprendimą.
- 14 Bylą iš esmės nagrinėję teismai aptariamą sutartį kvalifikavo kaip prekių vežimo sutartį, nusprenddami, kad nors *ICF* neveikia kaip vežėja, pagrindinis sutarties dalykas yra prekių vežimas.
- 15 Vis dėlto šie teismai atmetė galimybę taikyti konvencijos 4 straipsnio 4 dalyje numatytą ryšio kriterijų ir remdamiesi keliomis šio atvejo aplinkybėmis, kaip antai sutarties šalių buveine, kuri yra Nyderlanduose, ir vežimu vagonais Amsterdamo–Frankfurto, miestų, kur prekės atitinkamai pakraunamos ir iškraunamos, geležinkelio ruože, nusprendė, kad pagrindinėje byloje aptariama sutartis yra labiau susijusi su Nyderlandų nei su Belgijos Karalyste.
- 16 Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, jog šie teismai šiuo klausimu nurodė, kad jei sutartis iš esmės susijusi su prekių vežimu, konvencijos 4 straipsnio 4 dalis netaikoma, nes šioje byloje nėra esminio ryšio šios nuostatos prasme. Todėl šiai sutarčiai, remiantis konvencijos 4 straipsnio 1 dalyje numatytu principu, taikoma šalies, su kuria ji labiau susijusi, teisė, šiuo atveju Nyderlandų Karalystės teisė.

- 17 Tų pačių teismų manymu, jeigu, kaip nurodė *ICF*, pagrindinėje byloje aptariama sutartis nebūtų kvalifikuojama kaip vežimo sutartis, nebūtų taikoma ir konvencijos 4 straipsnio 2 dalis, nes atsižvelgiant į tai, kad ši sutartis, kaip matyti iš šios bylos aplinkybių, yra labiau susijusi su Nyderlandų Karalyste, turi būti taikoma konvencijos 4 straipsnio 5 dalies antrame sakinyje numatyta leidžianti nukrypti nuostata.
- 18 Savo kasaciniame skunde *ICF* nurodė ne tik teisės klaidą šią sutartį kvalifikuojant kaip vežimo sutartį, bet ir teismo turimą galimybę nukrypti nuo konvencijos 4 straipsnio 2 dalyje numatytos bendrosios taisyklės tam, kad būtų galima taikyti jos 4 straipsnio 5 dalį. Kasacinį skundą pateikusios šalies manymu, tokia galimybe galima pasinaudoti tik tuomet, kai iš visų aplinkybių matyti, kad šalies, turinčios įvykdyti labiausiai būdingą pareigą, buveinė neturi jokios realios reikšmės nustatant ryšį. Taip nėra šioje byloje.
- 19 Atsižvelgdamas į šiuos konvencijos 4 straipsnio aiškinimo skirtumus, *Hoge Raad der Nederlanden* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar konvencijos <...> 4 straipsnio 4 dalį reikia aiškinti kaip susijusią tik su frachtavimo vienai kelionei sutartimi ir neapimančią jokių kitų frachtavimo sutarčių rūšių?
2. Jei atsakymas į [pirmąjį klausimą] yra teigiamas, ar konvencijos <...> 4 straipsnio 4 dalį reikia aiškinti taip, kad tuo atveju, kai kitų frachtavimo sutarčių rūšių dalykas taip pat yra prekių vežimas, nagrinėjama sutartis, kiek ji susijusi su šiuo vežimu, patenka į šios nuostatos taikymo sritį, o likusiai jos daliai taikytina teisė nustatoma pagal konvencijos <...> 4 straipsnio 2 dalį?

3. Jei atsakymas į [antrąjį klausimą] yra teigiamas, kuria iš dviejų nurodytų teisės sistemų reikia remtis vertinant sutartimi grindžiamų reikalavimų senatį?

4. Jei pagrindinė sutarties dalis susijusi su prekių vežimu, ar tuomet reikia neatsižvelgti į [antrajame klausime] nurodytą padalijimą ir ar tokiu atveju visoms sutarties dalims taikytina teisė nustatoma pagal konvencijos <...> 4 straipsnio 4 dalį?

5. Ar konvencijos <...> 4 straipsnio 5 dalies antrame sakinyje įtvirtintą išimtį reikia aiškinti taip, kad 4 straipsnio 2–4 dalyse įtvirtintos prielaidos netaikomos tik tuomet, kai iš visų aplinkybių matyti, jog šiose nuostatose įtvirtinti ryšio kriterijai neturi jokios realios reikšmės nustatant ryšį, ar ir tuomet, kai iš aplinkybių matyti stipresnis ryšis su kita valstybe?“

Dėl prejudicinių klausimų

Pirminės pastabos

Dėl Teisingumo Teismo kompetencijos

- ²⁰ Pagal Pirmąjį protokolą, kuris įsigaliojo 2004 m. rugpjūčio 1 d., Teisingumo Teismas turi jurisdikciją nagrinėti prašymus priimti prejudicinį sprendimą dėl konvencijos.

- 21 Be to, pagal šio Pirmojo protokolo 2 straipsnio a punktą *Hoge Raad der Nederlanden* gali prašyti Teisingumo Teismą priimti prejudicinį sprendimą jo nagrinėjamoje byloje iškilusiu klausimu, susijusiu su konvencijos nuostatų aiškinimu.

Konvencija įtvirtinta sistema

- 22 Kaip savo išvados 33–35 punktuose nurodė generalinis advokatas, iš konvencijos preambulės matyti, kad ji buvo sudaryta siekiant tarptautinės privatinės teisės srityje tęsti teisės vienodinimo darbą, pradėtą priėmus 1968 m. rugsėjo 27 d. Briuselio konvenciją dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (OL 1972, L 299, p. 32).
- 23 Iš šios preambulės taip pat išplaukia, kad konvencija siekiama įtvirtinti vienodas taisykles dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės, nesvarbu, kur turi būti priimtas teismo sprendimas. Iš tiesų, kaip matyti iš Milano universiteto profesoriaus Mario Giuliano ir Paryžiaus I universiteto profesoriaus Paul Lagarde parengto pranešimo apie Konvenciją dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės (OL 1980, C 282, p. 1, toliau – Giuliano ir Lagarde pranešimas), ši buvo parengta siekiant pašalinti kliūtis, kylančias dėl sutarčių srityje taikomų skirtingų kolizinių normų. Konvencija siekiama stiprinti teisinį saugumą, didinant pasitikėjimą teisinių santykių stabilumu ir įgytų teisių apsaugą visoje privatinėje teisėje.
- 24 Kalbant apie konvencijoje numatytus kriterijus taikytinai teisei nustatyti, reikia nurodyti, kad konvencijos II antraštinėje dalyje nustatytose vienodose taisyklėse įtvirtintas principas, jog pirmenybė teikiama šalių, kurioms konvencijos 3 straipsnyje pripažįstama laisvė pasirinkti taikytiną teisę, valiai.

- 25 Šalims nepasirinkus sutarčiai taikytinos teisės, konvencijos 4 straipsnyje numatyti ryšio kriterijai, kuriais remdamasis teismas turi nustatyti šią teisę. Šie kriterijai taikytini visų rūšių sutartims.
- 26 Konvencijos 4 straipsnis pagrįstas bendroju principu, įtvirtintu jo 1 dalyje, kad vertinant sutarties ryšį su nacionaline teise reikia nustatyti valstybę, su kuria ši sutartis „yra labiausiai susijusi“.
- 27 Kaip matyti iš Giuliano ir Lagarde pranešimo, šio bendrojo principo lankstumą sumažina konvencijos 4 straipsnio 2–4 dalyse numatytos „prielaidos“. Konkrečiai kalbant, šio 4 straipsnio 2 dalyje numatyta bendro pobūdžio prielaida kaip ryšio kriterijų pasirenkant šalies, turinčios įvykdyti pareigą, labiausiai būdingą tai sutarčiai, įprastą gyvenamąją vietą, o šio 4 straipsnio 3 ir 4 dalyse nustatyti specialūs ryšio kriterijai atitinkamai taikomi sutartims, kurių dalykas yra daiktinė teisė į nekilnojamąjį turtą, ir vežimo sutartims. Konvencijos 4 straipsnio 5 dalyje numatyta išimtis, leidžianti netaikyti minėtų prielaidų.

Dėl pirmojo klausimo ir antrojo klausimo pirmos dalies, kiek tai susiję su konvencijos 4 straipsnio 4 dalies taikymu frachtavimo sutartims

Teisingumo Teismui pateiktos pastabos

- 28 Nyderlandų vyriausybė mano, kad konvencijos 4 straipsnio 4 dalyje numatytos ne tik frachtavimo sutartys vienai kelionei, bet ir bet kokia kita sutartis, kuri iš esmės susijusi su prekių vežimu. Iš tiesų, jos manymu, iš Giuliano ir Lagarde pranešimo matyti, jog šia nuostata aiškiai parodoma, kad frachtavimo sutartys turi būti laikomos prekių vežimo

sutartimis, jei tai yra jų dalykas. Be to, šiai rūšiai priskirtinos laikino frachtavimo sutartys, pagal kurias transporto priemonė su įgula laikinai perduodama frachtuotojui, kad jis atliktų vežimą.

29 Čekijos vyriausybė, atvirksčiai, siūlo laikytis teleologinio aiškinimo, pagal kurį konvencijos 4 straipsnio 4 dalies paskutiniu sakiniu siekiama išplėsti šio 4 straipsnio 4 dalies taikymo sritį tam tikrų rūšių sutartims, susijusioms su prekių vežimu, nors šios sutartys negali būti kvalifikuojamos kaip vežimo sutartys. Faktiškai tam, kad frachtavimo sutartis patektų į minėto 4 straipsnio 4 dalies paskutinio sakinio taikymo sritį, jos pagrindinis dalykas turi būti prekių vežimas. Iš to išplaukia, kad sąvoka „pagrindinis dalykas“ turi būti suvokiama ne kaip tiesioginis sutarties, dėl kurios buvo sudaryti aptariami sutartiniai santykiai, tikslas, bet toks, kuriam įgyvendinti būtini šie sutartiniai santykiai.

30 Europos Bendrijų Komisija nurodo, kad konvencijos 4 straipsnio 4 dalies paskutinio sakinio „taikymo sritis yra ribota“. Šiame sakinyje numatytas ryšio kriterijus taikomas tik kai kurioms frachtavimo sutarčių rūšims, būtent toms, pagal kurias transporto priemonė perduodama vežėjui vienai kelionei, ir toms, kurios sudarytos tarp vežėjo ir siuntėjo išimtinai dėl prekių vežimo. Net jei nepaneigiama tai, kad pagrindinėje byloje aptariama sutartis, numatanti transporto priemonių, vežamų geležinkeliais, perdavimą, būtina yra susijusi su prekių vežimu, vis dėlto šių elementų nepakanka, kad ją būtų galima kvalifikuoti kaip prekių vežimo sutartį konvencijos 4 straipsnio 4 dalies taikymo tikslais. Atrodo, kad egzistavo *MIC* ir „trečiųjų šalių“, kurioms *MIC* išnuomojo krovumą užsakytuose kroviniuose vagonuose, sutartiniai santykiai su įvairiais siuntėjais ir prievolės, susijusios su faktiniu prekių vežimu, įskaitant pakrovimą ir iškrovimą.

Teisingumo Teismo atsakymas

- 31 Savo pirmuoju klausimu ir antrojo klausimo pirma dalimi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės Teisingumo Teismo klausia, ar konvencijos 4 straipsnio 4 dalis taikoma kitoms frachtavimo sutartims nei sudarytomis vienai kelionei, ir prašo nurodyti elementus, leidžiančius frachtavimo sutartį kvalifikuoti kaip vežimo sutartį šios nuostatos taikymo pagrindinėje byloje aptariamai sutarčiai tikslais.
- 32 Šiuo atžvilgiu visų pirma reikia priminti, kad pagal konvencijos 4 straipsnio 4 dalies antrą sakinį, prekių vežimo sutartis yra reglamentuojama pagal valstybės, kurioje sutarties sudarymo metu vežėjas turi pagrindinę verslo vietą, teisę, jeigu toje pačioje valstybėje yra pakrovimo ar iškrovimo arba siuntėjo pagrindinė verslo vieta. Konvencijos 4 straipsnio 4 punkto paskutiniame sakinyje numatyta, kad taikant šią dalį „frachtavimo vienai jūrų kelionei sutartis ir kitos sutartys, kurių pagrindinis dalykas – prekių vežimas, yra laikomos prekių vežimo sutartimis“.
- 33 Iš šios nuostatos matyti, kad konvencijoje vežimo sutartims prilyginamos ne tik frachtavimo sutartys vienai kelionei, bet ir kitos sutartys, jeigu jų pagrindinis dalykas – prekių vežimas.
- 34 Taigi vienas iš šios nuostatos tikslų yra išplėsti konvencijos 4 straipsnio 4 dalies antrame sakinyje numatytos tarptautinės privatinės teisės taisyklės taikymo sritį sutartims, kurių pagrindinis dalykas yra prekių vežimas, net jei nacionalinėje teisėje jos laikomos frachtavimo sutartimis. Nustatant šį dalyką reikia atsižvelgti į sutartinių santykių tikslą, todėl – ir į visas šalis, vykdančios labiausiai sutarčiai būdingą pareigą, prievoles.

35 Frachtavimo sutartyje frachtininkas, kuris vykdo tokią pareigą, paprastai įsipareigoja perduoti frachtuotojui transporto priemonę. Vis dėlto neatmestina, kad frachtininko prievolės gali būti susijusios ne tik su transporto priemonės perdavimu, bet ir su prekių vežimu. Tokiu atveju aptariama sutartis patenka į konvencijos 4 straipsnio 4 dalies taikymo sritį, jeigu jos pagrindinis dalykas yra prekių vežimas.

36 Tačiau reikia nurodyti, kad konvencijos 4 straipsnio 4 dalies antrame sakinyje įtvirtinta prielaida taikoma tik tuomet, kai frachtininkas – darant prielaidą, kad jis laikomas vežėju – sutarties sudarymo metu turi pagrindinę verslo vietą valstybėje, kurioje yra pakrovimo vieta ar iškrovimo vieta arba siuntėjo pagrindinė verslo vieta.

37 Remiantis šiais argumentais, į pirmąjį klausimą ir antrojo klausimo pirmą dalį reikia atsakyti, jog konvencijos 4 straipsnio 4 dalies paskutinis sakinytis turi būti aiškinamas taip, kad šio 4 straipsnio 4 dalies antrame sakinyje numatytas ryšio kriterijus taikomas kitai nei frachtavimo vienai kelionei frachtavimo sutarčiai, tik jeigu pagrindinis sutarties dalykas yra ne paprastas transporto priemonės perdavimas, bet prekių vežimas.

Dėl antrojo klausimo antros dalies bei trečiojo ir ketvirtojo klausimų, susijusių su teismo galimybe padalyti sutartį į kelias dalis taikytinos teisės nustatymo tikslais

Teisingumo Teismui pateiktos pastabos

- 38 Nyderlandų vyriausybė mano, kad padalyti sutartį pagal konvencijos 4 straipsnio 1 dalies antrą sakinį galima tikrai „išimtinu atveju“, jei sutarties dalį galima atskirti nuo visos sutarties ir jei ši dalis yra labiau susijusi su kita valstybe nei ta, su kuria susijusios kitos sutarties dalys, ir jei dėl tokio atskyrimo nekils grėsmė sutrikdyti ryšį tarp taikytinų nuostatų. Šios vyriausybės manymu, šiuo atveju, jei pagrindinėje byloje aptariama sutartis iš esmės nesusijusi su prekių vežimu, visai jai netaikoma konvencijos 4 straipsnio 4 dalis. Atvirkščiai, jeigu ši sutartis iš esmės susijusi su prekių vežimu, visa ji patenka į šio 4 straipsnio 4 dalies taikymo sritį. Todėl atmestina, kad šio 4 straipsnio 4 dalis būtų taikytina tik su prekių vežimu susijusiems sutarties elementams ir kad, kiek tai susiję su likusia dalimi, tai pačiai sutarčiai galėtų būti taikoma teisė, nustatyta pagal konvencijos 4 straipsnio 2 dalį.
- 39 Čekijos vyriausybė nurodo, kad konvencijos 4 straipsnio 1 dalies antras sakinytis turi būti taikomas išimtinu atveju, nes taikant kitokią teisę kai kurioms sutarties dalims, net jeigu jas galima atskirti nuo likusios jos dalių, kiltų grėsmė teisinio saugumo ir „teisėtų lūkesčių“ principams. Todėl, kaip matyti iš Giuliano ir Lagarde pranešimo, galimas įvairių sutarties dalių atskyrimas turi atitikti visumos darnos reikalavimus.
- 40 Komisija pabrėžia, kad konvencijos 4 straipsnio 1 dalyje numatyta galimybė padalyti sutartį yra ne pareiga, bet bylą nagrinėjančio teismo galimybė, kuria galima pasinaudoti, tik jei sutartį sudaro skirtingos, saavarankiškos dalys, kurias galima atskirti. Kadangi pagrindinėje byloje nagrinėjamas sudėtinis susitarimas, kuriame aptariami santykiškai

tarp frachtavimo ir prekių vežimo, sutarties padalijimas, Komisijos manymu, yra dirbtinis. Iš tiesų, kalbant apie sutartį konvencijos 4 straipsnio 4 dalies prasme, nereikia jos dalyti, nes nėra būtina galimiems papildomiems su vežimu susijusiems aspektams taikyti skirtingų teisės aktų nei taikomi pagrindiniam sutarties dalykui. Konkrečiai kalbant, teisė į atlygį už suteiktas paslaugas ir senaties terminas yra taip glaudžiai susiję su pagrindine sutartimi, kad negalima jų atskirti nepažeidžiant teisinio saugumo principo.

Teisingumo Teismo atsakymas

- 41 Savo antrojo klausimo antra dalimi, trečiuoju ir ketvirtuoju klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, kokiomis aplinkybėmis pagal konvencijos 4 straipsnio 1 dalies antrą sakinį galima taikyti skirtingų valstybių nacionalinę teisę tiems patiems sutartiniais santykiams, ir, konkrečiai kalbant, dėl teisių, kylančių iš tokios sutarties, kokia aptariama šioje byloje, senaties terminui. *Hoge Raad der Nederlanden* visų pirma klausia, ar frachtavimo sutarčiai taikant konvencijos 4 straipsnio 4 dalyje numatytą ryšio kriterijų, šis susijęs tik su ta sutarties dalimi, kurioje kalbama apie prekių vežimą.
- 42 Šiuo atžvilgiu reikia priminti, kad pagal konvencijos 4 straipsnio 1 dalies antrą sakinį sutarties daliai išimtinu atveju galima taikyti skirtingą teisę nei taikoma likusiai sutarties daliai, jeigu ji labiau susijusi su kita valstybe nei ta, su kuria susijusios kitos sutarties dalys.
- 43 Iš šios nuostatos turinio akivaizdu, kad taisyklė, numatanti sutarties dalies atskyrimą, yra išimtinė. Šiuo atžvilgiu Giuliano ir Lagarde pranešime nurodyta, kad 4 straipsnio 1 dalies paskutiniame sakinyje esančius žodžius „išimties tvarka“ „reikia aiškinti <...> taip, kad teismas turi kuo rečiau taikyti sutarties dalių atskyrimą“.

- 44 Siekiant nustatyti sąlygas, kuriomis teismas gali atskirti sutarties dalį, reikia manyti, kad konvencijos tikslas, kuris buvo primintas šio sprendimo 21–22 punktuose pateiktose preliminariuose pastabose, yra stiprinti teisinį saugumą, didinant pasitikėjimą sutarties šalių santykių stabilumu. Toks tikslas nebus pasiektas, jei taikytinos teisės nustatymo sistema nebus aiški ir jei ši teisė nebus pakankamai numatoma.
- 45 Kaip generalinis advokatas nurodė savo išvados 83 ir 84 punktuose, galimybė padalyti sutartį į kelias dalis tam, kad būtų galima taikyti kelių valstybių teisę, prieštarauja konvencijos tikslams ir ja gali būti leidžiama pasinaudoti, tik jei sutartį sudaro kelios dalys, kurias galima laikyti savarankiškoms viena kitos atžvilgiu.
- 46 Taigi siekiant išsiaiškinti, ar sutarties daliai gali būti taikoma skirtinga teisė, reikia nustatyti, ar jos dalykas yra savarankiškas, palyginti su likusia sutarties dalimi.
- 47 Jei taip, kiekvienai sutarties daliai turi būti taikoma viena teisė. Taigi, pavyzdžiui, taisyklėms dėl teisės pasibaigimo termino turi būti taikoma ta pati teisinė sistema, kokia taikoma atitinkamai prievolei. Šiuo atžvilgiu reikia priminti, kad pagal konvencijos 10 straipsnio 1 dalies d punktą sutarčiai taikytina teisė, be kita ko, reglamentuoja prievolių pasibaigimo terminą.
- 48 Remiantis šiais teiginiais, į antrojo klausimo antrą dalį, trečiąją ir ketvirtąją klausimus reikia atsakyti, kad konvencijos 4 straipsnio 1 dalies antrasis sakinytis turi būti aiškinamas taip, jog sutarties daliai gali būti taikoma skirtinga teisė nei ta, kuri taikoma likusiai sutarties daliai, tik jeigu ji turi savarankišką dalyką.

- 49 Jei frachtavimo sutarčiai taikomas konvencijos 4 straipsnio 4 dalyje numatytas ryšio kriterijus, jis turi būti taikomas visai sutarčiai, nebent su vežimu susijusi sutarties dalis yra savarankiška likusios sutarties dalies atžvilgiu.

Dėl penktojo klausimo, susijusio su konvencijos 4 straipsnio 5 dalies antro sakinio taikymu

Teisingumo Teismui pateiktos pastabos

- 50 Nyderlandų vyriausybė mano, kad konvencijos 4 straipsnio 5 dalies antrame sakinyje numatyta galimybė netaikyti šio 4 straipsnio 2–4 dalyse numatytų kriterijų. Taigi ryšio, kuris kvalifikuojamas kaip „nereikšmingas“, su kita valstybe nei nustatytoji, remiantis šio 4 straipsnio 2–4 dalimis, nepakanka pateisinti šių kriterijų netaikymo, nes priešingu atveju pastarųjų nebūtų galima laikyti esminiais ryšio kriterijais. Iš to išplaukia, kad konvencijos 4 straipsnio 5 dalyje numatyta galimybė netaikyti gali būti pasinaudojama, tik jei iš visų aplinkybių matyti, kad šie kriterijai neturi jokios realios reikšmės nustatant ryšį ir kad sutartis yra labiau susijusi su kita valstybe.
- 51 Čekijos vyriausybė mano, kad konvencijos 4 straipsnio 5 dalis yra ne *lex specialis* šio 4 straipsnio 2–4 dalių atžvilgiu, bet atskira nuostata, susijusi su situacija, kurioje iš visų konkretaus atvejo aplinkybių ir bendrai iš sutartinių santykių labai aiškiai matyti, kad sutartis daug labiau susijusi su kita valstybe nei ta, kuri būtų nustatyta taikant kitus ryšio kriterijus.

52 Atvirkščiai, Komisija pabrėžia, jog konvencijos 4 straipsnio 5 dalį reikia aiškinti griežtai ta prasme, kad tik jei šio straipsnio 2–4 dalyse numatyti kriterijai iš tiesų neturi jokios realios reikšmės nustatant ryšį, reikia atsižvelgti į kitus veiksnius. Tokių prielaidų buvimas verčia suteikti joms svarbią reikšmę. Todėl į kitus ryšio veiksnius galima atsižvelgti, tik jeigu išimtinu atveju šie kriterijai nėra veiksmingai taikomi.

Teisingumo Teismo atsakymas

53 Savo penktuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar konvencijos 4 straipsnio 5 dalies antrame sakinyje numatytą išimtį reikia aiškinti taip, jog iš šio 4 straipsnio 2–4 dalių kylančių prielaidų galima netaikyti, tik jei iš visų aplinkybių matyti, kad jose nurodyti kriterijai neturi jokios realios reikšmės nustatant ryšį, arba ar teismas taip pat neturi jų taikyti, jei iš šių aplinkybių matyti, kad sutartis labiau susijusi su kita valstybe.

54 Taip pat, kaip buvo nurodyta šio sprendimo 24–26 punktuose pateiktose pirminėse pastabose, konvencijos 4 straipsnio, kuriame nustatyti ryšio kriterijai, taikytini sutartinėms prievolėms, jei šalys nepasirenka sutarčiai taikytinos teisės, 1 dalis skirta bendrajam principui, pagal kurį sutarčiai turi būti taikoma valstybės, su kuria ji labiausiai susijusi, teisė.

55 Siekiant užtikrinti didesnę teisinį saugumą sutartiniuose santykiuose, konvencijos 4 straipsnio 2–4 dalyse numatyti keli kriterijai, leidžiantys daryti prielaidą, su kokia valstybe sutartis yra labiausiai susijusi. Šie kriterijai iš tiesų taikomi kaip prielaidos ta prasme, kad bylą nagrinėjantis teismas turi į juos atsižvelgti nustatydamas sutarčiai taikytiną teisę.

- 56 Pagal konvencijos 4 straipsnio 5 dalies pirmą sakinį šalies, kuri vykdo labiausiai sutarčiai būdingą pareigą, gyvenamosios vietos kriterijaus galima netaikyti, jei šios vietos negalima nustatyti. Pagal šio 4 straipsnio 5 dalies antrą sakinį galima nesiremti visomis šiomis „prielaidomis“, jei „iš bylos aplinkybių matyti, kad sutartis labiau susijusi su kita valstybe“.
- 57 Šiuo atžvilgiu reikia nustatyti konvencijos 4 straipsnio 5 dalies antro sakinio paskirtį ir tikslą.
- 58 Iš Giuliano ir Lagarde pranešimo matyti, jog konvencijos rengėjai manė, kad būtina „numatyti galimybę taikyti kitą teisę nei nurodytą 2, 3 ir 4 dalyse daromose prielaidose visais atvejais, kai iš visų aplinkybių matyti, kad sutartis labiausiai susijusi su kita valstybe“. Iš šio pranešimo taip pat matyti, kad konvencijos 4 straipsnio 5 dalyje teismui paliekama „tam tikra vertinimo laisvė kiekvienu atskiru atveju nustatant, ar yra visos aplinkybės, pateisinančios 2, 3 ir 4 dalyse numatytų prielaidų netaikymą“, ir kad ši nuostata „neišvengiamai papildo bendro pobūdžio kolizinę normą, skirtą taikyti beveik visoms sutarčių rūšims“.
- 59 Taip pat iš Giuliano ir Lagarde pranešimo matyti, kad konvencijos 4 straipsnio 5 dalimi siekiama kompensuoti iš to paties straipsnio kylančią prielaidų sistemą, suderinant teisinio saugumo reikalavimus, kuriuos atitinka šio 4 straipsnio 2–4 dalys, ir būtinumą numatyti tam tikrą lankstumą nustatant teisę, kuri iš tiesų yra labiausiai susijusi su aptariama sutartimi.
- 60 Iš tiesų, kadangi pagrindinis konvencijos 4 straipsnio tikslas yra taikyti sutarčiai tos valstybės teisę, su kuria ji labiausiai susijusi, šio 4 straipsnio 5 dalį reikia aiškinti taip, kad

ji leidžia bylą nagrinėjančiam teismui visais atvejais taikyti kriterijų, padedantį nustatyti tokio ryšio buvimą netaikant „prielaidų“, jeigu jose nenumatyta valstybė, su kuria sutartis labiausiai susijusi.

- 61 Taigi reikia nustatyti, ar šių prielaidų galima netaikyti, tik jeigu jos neturi jokios realios reikšmės nustatant ryšį, ar tokiu atveju, jeigu teismas konstatuoja, kad sutartis labiau susijusi su kita valstybe.
- 62 Kaip matyti iš konvencijos 4 straipsnio turinio ir tikslo, teismas visuomet turi nustatyti taikytiną teisę remdamasis minėtomis prielaidomis, atitinkančiomis bendrą teisės numatymo ir teisinio saugumo sutartiniuose santykiuose reikalavimą.
- 63 Tačiau jei iš visų aplinkybių aiškiai matyti, kad sutartis yra labiau susijusi su kita valstybe nei ta, kuri nustatyta remiantis konvencijos 4 straipsnio 2–4 dalyse numatytais prielaidomis, šis teismas neturi taikyti šio 4 straipsnio 2–4 dalių.
- 64 Atsižvelgiant į šiuos argumentus, į penktąjį klausimą reikia atsakyti, jog konvencijos 4 straipsnio 5 dalis turi būti aiškinama taip, kad jei iš visų aplinkybių aiškiai matyti, kad sutartis yra labiau susijusi su kita valstybe nei ta, kuri nustatyta remiantis vienu iš šio 4 straipsnio 2–4 dalyse numatytų kriterijų, teismas neturi taikyti šių kriterijų ir turi taikyti valstybės, su kuria ši sutartis labiausiai susijusi, teisę.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

⁶⁵ Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

- 1. Konvencijos dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės, pateiktos pasirašyti Romoje 1980 m. birželio 19 d., 4 straipsnio 4 dalies paskutinis sakinys turi būti aiškinamas taip, kad šio 4 straipsnio 4 dalies antrame sakinyje numatytas ryšio kriterijus taikomas kitai nei frachtavimo vienai kelionei frachtavimo sutarčiai, tik jei pagrindinis sutarties dalykas yra ne paprastas transporto priemonės perdavimas, bet prekių vežimas.**
- 2. Šios konvencijos 4 straipsnio 1 dalies antrą sakinį reikia aiškinti taip, jog sutarties daliai gali būti taikoma skirtinga teisė nei ta, kuri taikoma likusiai sutarties daliai, tik jeigu ji turi savarankišką dalyką.**

Jei frachtavimo sutarčiai taikomas konvencijos 4 straipsnio 4 dalyje numatytas ryšio kriterijus, jis turi būti taikomas visai sutarčiai, nebent su vežimu susijusi sutarties dalis yra savarankiška likusios sutarties dalies atžvilgiu.

- 3. Tos pačios konvencijos 4 straipsnio 5 dalis turi būti aiškinama taip, jog jei iš visų aplinkybių aiškiai matyti, kad sutartis yra labiau susijusi su kita valstybe nei ta, kuri nustatyta remiantis vienu iš konvencijos 4 straipsnio 2–4 dalyse numatytų kriterijų, teismas neturi taikyti šių kriterijų ir turi taikyti valstybės, su kuria ši sutartis labiausiai susijusi, teisę.**

Parašai.